

одлука, могла их је поучити како треба да раде. Упућени у судску праксу грађани и адвокати, као њихови пуномоћници у много случајева, уверивши се да је решење у складу са чврстим правним схватањем судова, не би ишли на бесциљне управне спорове. Обратно, у другим случајевима, поучени судском праксом, били би још активнији и истрајнији у заштити својих права и правних интереса, позивајући се на судску праксу. Да би теоретичари вршили благотворни утицај на судску праксу, пратећи је стално и подвргавајући је критици кад год са становишта теорије није оправдана, повремене збирке судских одлука треба да постану за њих оно што су, на пример, за теоретичара права у Француској збирке одлука из судске праксе *Dalloz* и *Sirey*. Има неких знакова да смо кренули у том правцу. Уколико брже и потпуније, у толико боље за остваривање законитости.

Љубомир Ж. Јевтић

КРИВИЧНО ДЕЛО УБИСТВА ВИШЕ ЛИЦА

Окружни суд је О.М. огласио кривим што је, тукући се са В.Г. и М.Ф. бодожом два пута убо В.Г. у трбух, а М.Ф. једном у прса и једном у трбух, пристајући тиме на могућност да их лиши живота, В.Г. је нанео две убудне ране на предњој страни трбуха са озледом унутрашњих органа. Те су озледе биле тешке и по живот опасне и услед њих је В.Г. након пола сата умро, док је М.Ф. нанео убудну рану на трбуху уз пупак испод велике трбушне марамице и убудну рану у пределу прсног коша. Ове су озледе биле тешке и по живот опасне, али је лекарском интенвенцијом живот оштећеног био спасен. Првостепени суд је ове радње оптуженог квалификовао као једно кривично дело убиства из члана 135, став 3. КЗ, те му по истом пропису изрекао казну строгог затвора у трајању од 15 година.

Врховни суд Х., решавајући о жалби оптуженог О.М. против првостепене пресуде, преиначио је по службеној дужности првостепену пресуду у погледу управне ознаке дела тако што је нашао да је оптужени радњама описаним у изреци првостепене пресуде учинио кривично дело убиства више лица у покушају, предвиђено у члану 135, став 3. у вези са чланом 16, став 1. КЗ, док је у осталом делу жалбу оптуженог одбио као неосновану и потврдио побијану пресуду.

Савезни јавни тужилац поднесеним захтевом за заштиту законитости побија обе наведене пресуде у делу који се односи на осуђенога О.М. и на кривично дело из члана 135, став 3. КЗ, јер налази да су у погледу овог кривичног дела судови применили закон који се не може применити. Савезни јавни тужилац сматра да је по правилној примени закона дело осуђеног М. извршено на штету В.Г. требало квалификовати као кривично дело убиства из члана 135, став 1. КЗ, а дело извршено на штету М.Ф. као

покушај извршења кривичног дела из члана 135, став 1, у вези са чланом 16. КЗ, па затим за оба ова кривична дела, извршена у реалном стицају, изрећи казну по одредби члана 135, став 3. КЗ.

Врховни суд Југославије, после разматрања списка и оцене навода у захтеву за заштиту законитости, нашао је да је захтев основан. У образложењу овог свог става Врховни суд Југославије наводи да сматра — уколико се ради о ранијој осуђиваности — да је у члану 135, став 3. КЗ за ново убиство прописана тежа казна и да се не ради о прописивању неког новог, посебног или квалификованог кривичног дела. Због тога се приликом одређивања правне квалификације за ново убиство мора поступити као и да не постоји ранија осуда, тј. да то убиство се има подвести под ону одредбу члана 135, став 1. или 2. КЗ којој одговара. То је нужно да би се утврдило да се ради о убиству учињеном са умишљајем или да није у питању убиство из члана 136. или 138. КЗ. А да би се утврдило да ново дело не спада у убиства из члана 136. или 138. КЗ, мора се означити под коју одредбу спада. Тек после тога, и пошто се утврди да је та особа и пре осуђена за убиство са умишљајем, опет изван случајева из члана 136. и 138. КЗ, примењује се одредба члана 135, став 3. КЗ којом је прописана казна и по којој одредби се казна изриче.

Због тога, кад се суди повратнику, тј. учиниоцу умишљајног убиства који је већ раније био осуђен за умишљајно убиство, суд ће одредити правну квалификацију тог новог дела и затим, узимајући у обзир ранију правоснажну пресуду која ће се у изреци означити код одлучивања о казни за ново кривично дело применити одредбу става 3, члана 135. КЗ...

Исто тако, а имајући у виду да је ставу 3, члана 135. КЗ случај стицаја изједначен са случајем поврата, очито је да се и у ситуацији кад се учиниоцу суди истовремено за два или више умишљајних убиства, мора поступити на исти начин као и кад је у питању поврат, с том разликом што ће суд свако од убиства за које оптуженог оглашава кривим посебно квалификовати, већ према законским обележјима односног кривичног дела (члан 135, став 1. или став 2, тачка 1. КЗ и сл.), и на тај начин утврдити да се ради о умишљајним убиствима, али не онима која су предвиђена у члану 136. или 138. КЗ, па ће онда за сва та дела, не утврђујући појединачне казне за свако дело, изрећи једну казну на основу одредбе члана 135, став 3. КЗ.

С обзиром на то да је у ставу 3, члана 135. КЗ прописана само казна, док том одредбом нису прописана законска обележја неког новог — посебног или квалификованог кривичног дела — јасно је да не може постојати покушај извршења кривичног дела из члана 135, став 3. КЗ. Овај пропис садржи само казнену одредбу на основу које се изриче казна, без обзира да ли су сва убиства о којима је реч довршена или је једно довршено а друго покушано, или су пак сва убиства само покушана.

Из ових разлога, Врховни суд Југославије је уважио захтев савезног јавног тужиоца и применом одредбе члана 389. ЗКП утврдио повреду закона учињену од стране другостепеног суда, не дирајући у правоснажну пресуду.

(Пресуда Врховног суда Југославије, Кж 19/68. од 24. јула 1968. године, објављена у Збирци судских одлука, књига XIV, свеска I, Београд 1969, стр. 29—34, одлука бр. 1).

1. У одредби члана 135, став 3. КЗ наш законодавац је предвидео једну специјалну конструкцију бића кривичног дела, која у себи садржи два облика. Један облик представља умишљајно убиство више лица у стицају, а други умишљајно убиство у специјалном поврату.

Оваква конструкција кривичног дела убиства посматрана са упоредноправног гледишта неким законодавствима је непозната, док друга садрже било исте или сличне инкриминације. Наиме, законодавства буржоаских земаља овакве конструкције не садрже. То је случај на пример са француским ⁽¹⁾, енглеским ⁽²⁾, немачким ⁽³⁾ и др.

Савременим законодавствима социјалистичких земаља ове и сличне конструкције нису непознате. Тако, нека од њих познају како убиство више лица у стицају тако исто и убиство извршено у поврату. Кривични законик РСФСР у свом члану 102, тачка з) и и) као посебне теже облике код кривичног дела убиства предвиђа убиства два или више лица и убиство од стране лица које је раније са умишљајем извршило убиство ⁽⁴⁾. Овакво становиште заступа и мађарски Кривични законик који предвиђа оба наведена облика (чл. 253, с. 2, тач. д) ⁽⁵⁾. Кривични законик Румуније, за разлику од претходних, инкриминише само убиство више лица једноремено или са више радњи ⁽⁶⁾.

Наведена законодавства социјалистичких земаља а исто тако и теорија кривичног права ових земаља, проузроковања са којима се умишљајно остварује смрт више лица било у виду убиства више лица у стицају или у виду убиства у поврату, сматрају као убиство које у себи садржи квалификаторне околности па га третирају као квалификовано кривично дело убиства, сврставајући га у ред посебно опасних умишљајних убиства ⁽⁷⁾.

2. За постојање убиства више лица потребно је да је једно лице умишљајно лишило живота два или више лица.

Последица код овог кривичног дела је дакле смрт два или више лица. Према томе, два или више лица су нападни објект, а њихов живот тј. два или више живота су заштитни објект.

И теорија и законодавство тежили су и теже увек томе да кривичну одговорност заснују како на објективним тако и на субјективним карактерним особинама кривичног дела. Објективна страна кривичног дела представља повреду извесног правног добра или интереса, док се субјективна

(1) M. Rousselet — M. Patin: Droit pénal spécial, 7 éd., Paris 1958. str. 316 i sl.

(2) J. F. Stephen: A digest of the Kriminal Law, London, 1947. str. 212 i sl.

(3) Schönke — Schröder: Strafgesetzbuch — Kommentar, München-Berlin — 1970. str. 1091.

(4) Н. М. Загородников, М. И. Якубович, В. И. Владимиров: Советское уголовное право — часть особенная, Москва 1965, стр. 157. и сл.

(5) Кривични законик НР Мађарске, изд. Института за криминолошка и криминалистичка истраживања Београд 1965, стр. 100.

(6) М. А. Гельфер: Румынская народная республика, Уголовный кодекс, Москва 1962, стр. 270—271.

(7) С. В. Бородин: Квалификация убийства по действующему законодательству, Москва 1966, стр. 69.

тиче психичног односа учиниоца према његовом делу. Ако се пође од тога, а има се у виду значај објекта заштите, тежина последице као и посебно изражен степен опасности учиниоца а и предвиђена санкција за ово дело, оваква конструкција је оправдана и неопходна ⁽⁹⁾. Инкриминацијом у ставу 3, члана 135. КЗ заштићује се несумњиво живот човека. Она се истовремено појављује као још један инструмент и правна гаранција заштите основне људске вредности — права на живот које је зајемчено у Уставу СФРЈ и уставима социјалистичких република. Како у нашем социјалистичком самоуправном друштву човек представља животну снагу и енергију која обезбеђује напредак и кретање читавог друштва ка бољем, то његов живот не представља само лично добро него истовремено чини и највећу и основну вредност читавог друштва. Имајући овако велики и изванредан значај добра у виду, законодавац је у жељи да пружи овом добру што ширу заштиту за разлику од других инкриминација убиства у одредби члана 135, став 3. КЗ имао у виду заштиту два или више живота. Када се узме у обзир не само квантитативни број већ шта тај број квалитативно са општег друштвеног становишта значи, онда два или више живота представљају у односу на један несумњиво по обиму већу друштвену вредност која садржи нешто квалитативно веће. Овим се никако не умањује вредност људског живота као личног добра, већ се жели да укаже на један шири квалитативни спектар основне друштвене вредности која је предмет кривичноправне заштите овог дела.

Међутим, суштина одредбе члана 135, став 3. КЗ не исцрпљује се само у томе. Тежина последице код овог дела, садржане у виду проузроковања смрти два или више лица, даје овом делу посебан степен друштвене опасности који га издваја од свих других у његовој врсти. Но, поред реченог, и сам учинилац овог дела даје му посебну суштинску карактерну особину. Наиме, криминално понашање овог субјекта говори о личности која има на својој савести већ једно убиство односно два или више убиства. Овакав ефекат злочиначке делатности учиниоца ставља га у положај који по својој покварености и криминалности чини од њега убицу своје врсте. Он у себи, то не може нико оспорити, садржи један посебан квалитет девијантног понашања. Тај квалитет се спољно испољава у јасно израженој стварности да се он не зауставља на једном убиству, већ чини ново друго па чак и више убиства. Са опште друштвеног становишта ова појава указује на посебни степен његове покварености и криминалности. Казна предвиђена за једно убиство није адекватно средство и инструмент да би се друштво успешно супротставило оваквој опасности која му прети од поновног убице — убице који себе потврђује у тој улози. Према оваквом учиниоцу не може се остати равнодушан. Он у односу на једноструког убицу очигледно садржи један суштински квалитет који ће на теразијама правде и правичности увек превагнути својом тежином. Садржина тог квалитета се испољава у повишеном степену друштвене опасности таквог учиниоца.

Имајући у виду околност да пропис става 3, члана 135. КЗ има за циљ заштиту живота два или више лица, а посебно тежину последице смрти

(9) М. Борђевић: Покушај кривичног дела убиства више лица, *Анали Правног факултета у Београду*, бр. 1/1967. стр. 97.

два или више лица, може се закључити да у овом случају друга смрт по реду, трећа односно свака даља, као објективна појава у спољњем свету која је нема сумње настала приликом остварења бића овог кривичног дела, даје овом убиству посебан, нов, објективно квалификовани облик. Но, у уској вези са проузроковањем последице је и обележје које карактерише самог учиниоца. Његово понашање је управљено на проузроковање горње последице која представља повреду добра које се штити овом инкриминацијом. Садржина тог карактерног својства учиниоца изражена у повишеном степену друштвене опасности такође представља једну квалификаторну околност, додуше на страни самог учиниоца, а која је исто тако присутна при извршењу другог и сваког следећег убиства. Ове околности несумњиво чине да ново, друго убиство добије свој нов, квалификован облик.

3. При одређивању бића кривичног дела законодавац врло ретко описује све његове елементе. Разуме се да би било добро када би то био случај, јер би тада нестали многи проблеми са којима се судови приликом примене закона суочавају. Но, на плану конкретизације елемената бића кривичног дела законодавац може различито да поступи⁽⁹⁾. Тако, један од начина одређивања бића кривичног дела је и онај који је законодавац употребио у уставу 3, члана 135. КЗ. У овој одредби се не описује биће кривичног дела у питању, већ само говори да се дело састоји у убиству више лица, без обзира да ли се ради о стицају или поврату, изузев оних који су предвиђени члановима 136. и 138. КЗ. Не описујући ово дело ближе, законодавац је то препустио теорији.

а) У теорији кривичног права привађено је становиште да један од облика кривичног дела из става 3, члана 135. КЗ постоји када једно лице изврши више убиства у идеалном или реалном стицају⁽¹⁰⁾. Према томе, ово дело постоји ако једно лице са једном радњом или са више радњи проузрокује смрт два или више лица а да се не ради о убиствима из члана 136. и 138. КЗ. Услов за постојање овог кривичног дела јесте да није изречена осуда ни за једно убиство, у супротном, дело би се могло квалификовати као убиство у поврату.

У судској пракси појављују се многа питања у вези са применом инкриминације која предвиђа овај облик убиства.

Пре свега, учинилац са једном или више радњи може да проузрокује смрт два или више лица једновремено, а исто тако смрт другог лица може да буде остварена после протеча одређеног времена. Да ли се у овом другом случају може узети да протек одређеног времена после проузроковане први смрти има неког правног значаја за квалификацију разматраног дела?

Ако се имају у виду законодавства земаља која изричито предвиђају истовремено убиство два или више лица и њихова судска пракса и теорија, онда се долази до закључка да се и поред изричите инкримина-

(9) Т. Живановић: Основни проблеми кривичног права, Београд, 1930. стр. 87 и сл.

(10) Ј. Таховић: Коментар кривичног законика, II издање, Београд, 1962. стр. 266; М. Радовановић — М. Борбевић: Кривично право-посебни део, Београд, 1967. стр. 71; Кривични законик са објашњењима изд. „Урадни лист ЛРС“, Љубљана 1961, стр. 225.

ције, „истовременост“ не схвата буквално. Тако пракса совјетских судова а и совјетска теорија узимају да постоји истовремено убиство више лица и у случају када је учинилац враћајући се кући своју жену убио, а потом руководећи се истим побудама после протекла одређеног времена отишао у кућу њеног детета те и њега лишио живота (11). Суочени овде са акцентом совјетског законодавства на истовременост и ставом њихове праксе и теорије а имајући у виду одредбу става 3, члана 135. нашег КЗ који у овом погледу не садржи никакав захтев, могли бисмо извести закључак да по схватању нашег законодавца није неопходно да смрт другог лица истовремено наступи када и смрт првог. То значи да ће постојати ово кривично дело и онда ако смрт другог лица настане после протекла одређеног времена након извршеног првог убиства.

У састав бића овог кривичног дела улазе најмање два убиства. У том погледу настаје проблем да ли сва ова убиства морају да се појаве појединачно посматрано као обична убиства (став 1), или пак постоји ово кривично дело и онда ако се ова убиства појединачно посматрано сва, или нека сама по себи, појављују као квалификована убиства (став 2). При решавању овог питања треба имати у виду да је законодавац овде убиство више лица схватио у ширем смислу (12). Полазећи са тог становишта у састав овог дела могу да уђу како умишљајна обична, тако и тешка убиства а исто тако и убиства која су изван главе XII КЗ, као на пример убиство представника народне власти, привредне или друштвене организације (члан 103. КЗ).

Учинилац који умишљајно лиши живота више лица, без обзира да ли се ради о обичним или тешким убиствима, очигледно нас суочава са тако друштвено опасним извршиоцем који несумњиво друштву пружа пуно оправдање а и нужно налаже потребу да за таквог учиниоца предвиди и најстрожију казну. Висок степен друштвене опасности таквог учиниоца долази до потпуног изражаја без обзира да ли су убиства извршена истовремено или у неком дужем или краћем временском раздобљу. У вези са овим настаје питање какав третман овакав учинилац са гледишта казнене политике нужно треба да има у нашем друштву. Наш Кривични законик за обичног умишљајног убицу предвиђа казну 15 година строгог затвора, а само за тешка убиства ову казну предвиђа алтернативно са смртном казном. Имајући у виду правила о одмеравању казне за кривична дела у стицају из члана 46. КЗ, применом ових одредаба не би се могао строжије казнити учинилац за два па чак и више убиства у стицају (узимајући случајеве убиства из ст. 2, чл. 135. КЗ) него што је то могуће и кад је убијено само једно лице, па би у овом случају висок степен злочиначке делатности учиниоца који у овом случају добија посебан квалитет била са гледишта казне и уопште казнене политике, с обзиром на одредбе за одмеравање казне за кривична дела у стицају, изједначена са обичним убиством. Но, прописана казна у ставу 3, члана 135. КЗ јасно омогућује строжије кажњавање учиниоца, пошто је за ово кривично дело

(11) С. В. Бородин: оп. цит. стр. 71.

(12) Објашњења уз Нацрт кривичног законика ФНРЈ издање „Службени лист“, 1951, стр. 293.

алтернативно са строгим затвором предвиђена смртна казна. Овако предвиђена казна јасно упућује на то да законодавац овде није ни мислио на правила у одмеравању казне за кривична дела у стицају, већ је примењивање члана 46. КЗ изричито искључио и решио питање квалификације и кажњавања на посебан начин независно од члана 46. КЗ. У прилог овог схватања може се навести и став чехословачког ⁽¹³⁾ и пољског ⁽¹⁴⁾ законодавства, који не предвиђају кривична дела убиства више лица, али зато у њима није спроведена подела на обична и тешка убиства, већ је за сва убиства алтернативно предвиђена са казном лишења слободе и смртна казна.

б) Убиство у специјалном поврату као квалификовани облик тешког убиства је исто тако нужно и оправдано као и облик кривичног дела убиства у стицају ⁽¹⁵⁾.

Ово кривично дело се састоји у томе ако умишљајно убиство изврши лице које је већ било осуђено због убиства извршеног са умишљајем, изузев случајева из члана 136. и 138. КЗ. Поврат као квалификаторна околност код овог кривичног дела јесте специјалан поврат, па према томе овде не важе правила у поврату (члан 40. и 40-а КЗ), јер у овом случају општа правила не могу да удоволе захтевима казнене политике ⁽¹⁶⁾. Ово је очигледно ако се има у виду чак и вишеструки повратник обичног убиства, према коме се не би могла применом одредаба о вишеструком поврату (члан 40-а КЗ) изрећи строжија казна од општег максимума казне строгог затвора. Убиства која су обухваћена бићем кривичног дела убиства у специјалном поврату морају бити умишљајна, јер само она указују на раније узану и посебну изражену друштвену опасност овог дела и њеног учиниоца, чија повареност је у овом случају веома велика јер је у питању учинилац који већ из своје раније казне зна како оштру казну изриче суд у примени закона за умишљајно лишење живота. У састав овог кривичног дела не улази убиство детета при поробају и убиство на мах, с обзиром да се ради о привилегованим лакшим облицима убиства код којих је степен друштвене опасности слабије изражен. Размак времена између раније осуде за умишљајно убиство и другог убиства није од значаја. Битно је то да је дотично лице раније било осуђено за умишљајно убиство. Према томе, ако још није осуђен а за ово дело је наступила застарелост, онда неће постојати ово кривично дело ⁽¹⁷⁾.

4. Норма из става 3, члана 135. КЗ је императивне природе и стога се има применити у сваком случају када су проузрокована два или више убиства, било да се ради о убиству у стицају или у специјалном поврату изузев случаја из члана 136. и 138. КЗ. Из овога произилази да је ово дело свршено када је наступила смрт бар два лица. Но, у судској пракси и теорији јавља се низ интересантних проблема у вези са питањем делимич-

(13) Trestni zakon — Trestni rad a predpisy souvisici, Praha, 1962. str. 222.

(14) M. Ancel: Les codes pénaux européens, Tom III, Paris 1958- Code pénal polonais, str. 1504—1505.

(15) М. Борвенић: оп. цит. стр. 99.

(16) Б. Петрић: Нека питања у вези члана 135, став 3. КЗ, Гласник адвокатске коморе АП Војводине, Нови Сад, бр. 7/1962, стр. 23.

(17) Б. С. Угевский: Советское уголовное право, особенная часть, Москва 1958, стр. 143.

ног остварења бића овог кривичног дела, као што је то случај на који се односи наведена пресуда Врховног суда Југославије. Наиме, проблем се своди на питање покушаја овог привичног дела. У теорији кривичног права постоји схватање да се за постојање овог кривичног дела тражи да је раније кривично дело свршено и да покушај убиства не улази у састав овог кривичног дела ⁽¹⁸⁾. Супротно овом мишљењу има схватања да покушај убиства из члана 135, став 3. КЗ може да постоји ⁽¹⁹⁾. Ако се пође од концепције да је наш законодавац у ставу 3, члана 135. КЗ посебно инкриминисао убиство више лица као кривично дело, без обзира да ли се ради о убиству у стицају или је у питању убиство у поврату, онда је друго схватање прихватљивије.

При решавању проблема покушаја код овог кривичног дела несумњиво је да се мора поћи од општих правила о покушају кривичног дела па према томе и одговорности и кажњивости за покушај, који морају бити доведени у везу са разматраним кривичним делом.

На овој линији постоји покушај кривичног дела убиства из става 3, члана 135. КЗ у више случајева. Пре свега може да се ради о случају у коме је учиниочева делатност остала у сфери покушаја. То ће бити онда ако он није довршио ни једно убиство које је у саставу овог дела, а затим ако је учинилац само једно лице убио док је у односу на остала убиства остао у покушају ⁽²⁰⁾. Потсм, ако су два лица лишена живота а у односу на треће, дело је остало у покушају. У овом последњем случају је већ остварено биће кривичног дела убиства више лица, с обзиром да су лишена живота два лица, а околност да је треће убиство остало у покушају у овом случају може да се узме у обзир при одмеравању казне учиниоцу ⁽²¹⁾. Исто тако покушај убиства из члана 135, став 3. КЗ може да се јави и у случајевима када је учинилац после раније осуде покушао друго убиство, као и онда ако је био осуђен за покушај убиства а друго убиство је остварио.

5. У кокретном случају, на који се односи пресуда Врховног суда Југославије, ситуација је таква да је учинилац учинио једно убиство из члана 135, став 1. КЗ и покушај убиства из члана 135, став 1. у вези са чланом 16. КЗ. Првостепени суд је сматрао да у овом случају постоји квалификација из става 3, члана 135, а Врховни суд Хрватске да се ради о покушају кривичног дела из става 3, члана 135. у вези са чланом 16. КЗ, док је Врховни суд Југославије овај случај оквалификовао као самостална дела из члана 135, ст. 1. и покушај кривичног дела из члана 135, став 1. у вези са чл. 16. КЗ, па затим указујући на разлоге који су раније били изложени, узео да за оба кривична дела, без утврђивања појединачних казни, треба изрећи оптуженом казну на основу одредбе члана 135, став 3. КЗ.

(18) Ј. Таховић: Кривично право — посебни део, III издање, Београд, 1961, стр. 77.

(19) Кривични законик с објашњењима изд. часописни завод „Урадни лист ЛРС“, стр. 226; М. Борђевић: оп. цит., стр. 100.

(20) Ово становиште заступа и пресуда Врховног суда НР Хрватске Кж-2370/56. 19. X. 1956, цит. према Б. Златарићу: Кривични законик у практичној примени, II свезак, Загреб., 1958. стр. 87.

(21) М. Борђевић: оп. цит. стр. 100.

Несумњиво је да се у конкретном случају ради о два кривична дела, од којих је једно свршено а друго остало у покушају. За оцену питања да ли она могу да се обухвате једном инкриминацијом из чл. 135, ст. 3. КЗ одлучујуће је то да ли норма чл. 135, ст. 3. КЗ садржи само казнену одредбу — схватање које заступа Врховни суд Југославије — или је у њој предвиђен посебни квалификовани облик кривичног дела убиства.

Основна аргументација за прво становиште се налази у ранијој осуђиваности учиниоца за умишљајно убиство у случају који се иначе третира у овом погледу исто као и убиство у стицају. Наиме, ранија осуђиваност је елемент поврата. Општа правила о поштравању казни учиниоцу у поврату (члан 40-а. КЗ) допуштају да се учиниоцу изрекне строжија казна од оне која је предвиђена за дело у стицају. У случају одредбе става 3, члана 135. КЗ такође се ради о поновној осуђиваности. Из тога се закључује да је реч о одредби која модификује опште правило из члана 40-а. КЗ и да она не представља по свом карактеру другу категорију, већ исту категорију само модификовану у ставу 3, члана 135. КЗ. Због тога се узима да се у случају из члана 135, став 3. КЗ, када је у питању ранија осуђиваност, ради о основу за поштравање казне а не о квалификаторним облицима кривичног дела.

Несумњиво је да се у случају поновног суђења за умишљајно убиство после раније осуде за такво дело ради о повратнику. Но, правила о вишеструком поврату (члан 40-а. КЗ) поред осталих услова захтевају постојање две раније осуде за дела у питању док је за одговорност по ставу 3, члана 135. КЗ довољно постојање само једне осуде. Према томе, довољан је обичан поврат. Између обичног поврата и вишеструког поврата постоји не квантитативна разлика у броју ранијих осуда већ једна дубока квалитативна разлика⁽²²⁾. Иако су и један и други поврат облици једног истог општег института, не би се могло узети да је законодавац при конституисању текста става 3, члана 135. КЗ имао на уму опште одредбе о поврату члан 40. односно 40-а. КЗ). Но, очигледно је да је он одредбом става 3, члана 135. КЗ изричито искључио примењивање како општих одредаба о поврату (члан 40. и 40-а. КЗ) тако и о стицају кривичних дела (члан 46. КЗ), и решио питање квалификације и кажњавања на посебан начин, независно од члана 40, 40-а, односно 46. КЗ. Појава да је и умишљај за лишавање живота настао у поврату сведочи о присутној околности која указује на висок степен покварености учиниоца који из своје претходне казне зна како оштру казну изриче суд при примени закона за умишљајно убиство. Полазећи са платформе на којој се појављује такав учинилац, који је изједначен у третману са учиниоцем кривичног дела убиства више лица у стицају мора се запазити код њега изражен висок степен друштвене опасности. Но, са друге стране тежина проузроковане последице делатностима оваквог учиниоца, поред његовог високог степена друштвене опасности, говори о присуству таквих околности које другом убиству дају несумњиво један посебан квалификовани — тежи облик. Са тих разлога је друго ста-

(22) J. Таховић: Коментар КЗ, оп. цит. стр. 126.

новиште прихватљивије и оправдава став 3, члана 135. КЗ као одредбу у којој је инкриминисан један тежи вид кривичног дела убиства.

Ако се са таквог аспекта пође при решавању конкретног случаја онда је јасно да се став Врховног суда Југославије изражен у наведеној пресуди не може да прихвати. Неприхватање таквог става има за последицу да се у конкретном случају проузроковање смрти једног лица и покушај убиства другог лица, морао схватити као делимично непотпуно остварење бића кривичног дела из става 3, члана 135. КЗ, па би се понашање учиниоца једино могло квалификовати као покушај кривичног дела убиства више лица из става 3, члана 135. КЗ у вези са чланом 16. КЗ.

Др Душан С. Јаковљевић